

กวย ตาถู อินซิก เทราะะ คนาก (การทอผ้าไหมชาวกวย บ้านซึ้นาค)

โครงการ “แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษา
และภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกวย ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้า
ชุมชนบ้านซึ้นาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ”

ผู้เขียน : ทีมวิจัยชุมชนชาวภูเขา บ้านซึ้นาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

ผู้สนับสนุน : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา - วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ออกแบบปก และรูปเล่ม : น.ส. สุมาลี หาญยศ

ปีที่พิมพ์ : กันยายน 2561

สารบัญ

ระบบเขียนภาษาทวย	1
คำศัพท์ภาษาทวย	5
1. รูเดิม อื่นซีกโซด	14
2. ซะมา วัว อื่นซีก	14
3. มล ตาญ อื่นซีก	16
มล แปล โซด เกิด.	
มล วัว คือ ตาญ อื่นซีก.	
มล กู ลึง โซด เกิด.	
4. เวียด ซีน เนียง	17
มล ซีน เนียง	
5. ซาว ลัวะ	18
มล ซาว ลัวะ	
เวียด ซาว ลัวะ	
6. แปล โซด	19
มล แปล โซด	
เวียด แปล โซด	
7. วัว ดอฮ โซด	19
มล วัว ดอฮ โซด	
เวียด วัว ดอฮ โซด	

8. รอส โซด	20
มาล รอส โซด	
เวียด รอส โซด	
9. เวียด ลอส โซด	21
ซี ลอส โซด	
ซี กุย โมไฮ รูเดิม.	
ซี ดอก คำ	
มาล ลอส ซี โซด	
เวียด ลอส โซด	
10. อินซิก ตัวะ เปร้อ ว้อ อินพั้ว นี	22
11. กุย ตาญ อินซิก	23
มาล ตาญ อินซิก	
ตอน ตาญ อินซิก	
12. เวียด ตาญ อินซิก รูเดิม เตาะ รุ่่นว.	24
กุย ตาญ อินซิก บี แซง.	
ความหมายภาษาไทย	
1. ประวัติผ้าไหม	27
2. ตระกูลผู้ทอผ้า	28
3. อุปกรณ์ทอผ้า	30
อุปกรณ์ปั่นไหม	
อุปกรณ์ทำเครื่องไหมทอผ้า	
อุปกรณ์ที่อยู่ในเครื่องไหม	

4. การเลี้ยงไหม	32
อุปกรณ์การเลี้ยงไหม	
5. การสาวไหม	33
อุปกรณ์สาวไหม	
ขั้นตอนการสาวไหม	
6. การรวักไหม	34
อุปกรณ์รวักไหม	
ขั้นตอนการรวักไหม	
7. การทำใจไหม	34
อุปกรณ์ทำใจไหม	
วิธีการทำใจไหม	
8. การฟอกไหม	35
อุปกรณ์ฟอกไหม	
วิธีการฟอกไหม	
9. การย้อมไหม	35
สีย้อมไหมสมัยก่อน	
สีย้อมผ้าสมัยก่อน	
สีย้อมผ้าเคมี	
อุปกรณ์ย้อมผ้า	
ขั้นตอนการย้อม	
10. การใช้ประโยชน์จากผ้าไหม	37

11. การทอผ้า	37
อุปกรณ์ทอผ้า	
ขั้นตอนการทอผ้า	

12. การเปลี่ยนแปลงเรื่องทอผ้าจากอดีตถึงปัจจุบัน	39
---	----

คณะผู้จัดทำ

ปราชญ์ผู้ให้ข้อมูล

ระบบเขียนภาษาทอ

ระบบเขียนภาษาทอ เกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในโครงการ “แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวทอ ผ่าน ภูมิปัญญาการทอผ้า ชุมชนบ้านขึ้นาค ต.ตุม อ.ปรางค์ภู จ.ศรีสะเกษ” เพื่อการฟื้นฟู ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวทอ โดยชุมชนเจ้าของภาษามีส่วนร่วม ซึ่งได้รับการ สนับสนุนด้านวิชาการจากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา – วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การทำระบบเขียนภาษาทอ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการบันทึก ภาษา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวทอ เช่น คำศัพท์ เรื่องเล่า นิทาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอผ้า เป็นต้น โดยมีหลักเกณฑ์ในการทำระบบเขียนดังนี้

1. ระบบเขียนภาษาทอ ต้องเป็นที่ยอมรับของชุมชน และสังคมภายนอก โดยในที่นี้ได้เลือกใช้ตัวอักษรไทยในการเขียน
2. ตัวหนังสือง่ายต่อผู้ใช้ ไม่ซับซ้อนเกินไป
3. ตัวหนังสือต้องแสดงลักษณะของภาษาให้มากที่สุด สามารถเขียนแทน เสียงพิเศษในภาษาได้
4. ใช้ตัวหนังสือ 1 ตัว แทน 1 เสียง และไม่ใช้อักษรสูงในการเขียน

เนื่องจากตัวอักษรสูงจะมีเสียงวรรณยุกต์ติดมากับตัวอักษร ทำให้เกิดความยุ่งยาก

5. ใช้สัญลักษณ์สม่ำเสมออย่างเป็นระบบ
6. สามารถใช้เขียนครอบคลุมภาษาทอในพื้นที่อื่นได้
7. สามารถพิมพ์ตัวหนังสือด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ได้
8. ตัวหนังสือต้องเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบราชการได้ กล่าวคือ ภาษาทอ ต้อง เชื่อมโยงเข้าสู่ภาษาไทยได้ ด้วยการใช้อักษรไทย

ภาษาگوی ประกอบด้วย เสียงพยัญชนะต้น, เสียงพยัญชนะท้าย, เสียงวรรณยุกต์ และเสียงสระ ตามแผนภาพอักษรต่อไปนี้

<h2 style="text-align: center;">พยัญชนะภาษาگوی บ้านชินาค</h2> <p style="text-align: center;">ระบบเขียนภาษาگوی บ้านชินาค</p>					
ก-	ค-	ง-	จ-	ช-	ซ-
 กูด	 โค	 โงลโงล	 จิง	 เชิล	 ซะโมจ
ญ-	ด-	ต-	ท-	น-	บ-
 ญัว	 ดุง	 ตริ้อ	 เที้ย	 เนี้ยก	 บุ
ป-	พ-	ม-	ย-	ร-	ล-
 ปรีด	 พลัว	 มวฮ	 ยั้ง	 ระนัต	 ลัวะ
ว-	อ-	ฮ-			
 วัด	 อะวัวะ	 ฮับ			

พยัญชนะท้ายภาษาگوی บ้านชินาค

ระบบเขียนภาษาگوی บ้านชินาค

-ก เนี้ยก	-ง จิง	-จ ชะโมจ	-ญ กาชะกัญ	-ด กูด	-น อินจิ้น
-บ ฮับ	-ม ตะมอม	-ย อินทรู๋ย	-ล เช็ล	-ว พลีว	-อี ตริ้อี
-ฮ มวฮ					

วรรณยุกต์ภาษาگوی บ้านชินาค

โครงการวิจัย "แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวگوی
ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้าไหม" ชุมชนบ้านชินาค อ.สุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

สระภาษาญ บ้านซึนาค

ระบบเขียนภาษาญ บ้านซึนาค

<p>-ะ</p> <p>ประ</p>	<p>-า</p> <p>กา</p>	<p>-อ</p> <p>ตริ้อ</p>	<p>-เ</p> <p>ปรีต</p>	<p>-เ</p> <p>กะตี</p>	<p>-เ</p> <p>ยั้ง</p>
<p>-ง</p> <p>มุษ</p>	<p>-ง</p> <p>กูด</p>	<p>-ะ</p> <p>อินพะ</p>	<p>-เ</p> <p>อินเทฮ</p>	<p>-ะ</p> <p>แตตะฮ</p>	<p>-แ</p> <p>แจม</p>
<p>-โ</p> <p>โปละ</p>	<p>-โ</p> <p>โค้</p>	<p>-เ</p> <p>เงาะเงาะ</p>	<p>-อ</p> <p>ตะมอม</p>	<p>-อ</p> <p>จอ</p>	<p>-เอะ</p> <p>เพอะ</p>
<p>-เอ</p> <p>เซ็ล</p>	<p>-เอ</p> <p>เซ็ง</p>	<p>-เียะ</p> <p>เพรียะ</p>	<p>-เีย</p> <p>เที้ย</p>	<p>-วะ</p> <p>ลั้วะ</p>	<p>-ัว</p> <p>มวฮ</p>
<p>-า</p> <p>ซ่าปอฮ</p>	<p>-ไ</p> <p>ไต</p>	<p>-เ</p> <p>อั้งเกา</p>			

โครงการวิจัย "แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวญ
ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้าไหม" ชุมชนบ้านซึนาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

คำศัพท์ภาษาทมิฬ

ทมิฬวิจัยได้ฝึกเขียนคำศัพท์ภาษาทมิฬ และได้สรุปคำศัพท์ภาษาทมิฬที่มีเสียงพิเศษเป็น
อັตลัษณ์ของภาษาทมิฬดังต่อไปนี้

1. ศัพท์ภาษาทมิฬสระออกเสียง ออ แต่ออกเสียงอ้าปากกว้างกว่าปกติ
ให้ใส่จุด (.) ใต้ตัวสระ

ภาษาทมิฬ	ความหมายภาษาไทย
ออง	หุง
มอม	พระ
มอง	ตาข่ายดักปลา
ไปลคอง	มะม่วง
ปลอ	หัว
บลอง	เหล้า
ทรอ	ข้าวเปลือก
ตะกอง	คอ
จอง	เผา
จอ	หมา
กลอ	หอย

2. ศัพท์ภาษาอุยกูร์เสียงท้ายมีลมออกข้างหลัง ให้ใส่ “ฮ”

ภาษาอุยกูร์	ความหมายภาษาไทย
ลฮฮ	ออก
ตฮฮ	ถอด
ปฮฮ	ตอก
บฮฮ	ทิ้ง
อฮฮ	ตัด
กฮฮ	ป่า
ปรฮฮ	ปล่อย
กฮฮ	หลัง
ปฮฮ	กวาด
ลฮฮ	ผิด
จฮฮ	ปลุก
ซำปฮฮ	ไม้กวาด
ตะนฮฮ	ปาก
กะจฮฮ	บัว
ตะกฮฮ	ป่วย
แตะฮฮ	หม้อ
และฮฮ	ตาย
จะและฮฮ	แตก
ละแกะฮฮ	เหนียว

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
แปะฮ	แบ่ง
แจะฮ	เหลา
แตะฮ	ตด
แกะฮ	หัก
ระแ่ฮ	เกวียน
แเวะฮ	แวะ
กั้นแตะฮ	กระแทก
จำแพละฮ	เศษไปไม้
กะแจะฮ	จาม
มวฮ	ยุง
มู่ฮ	จมูก
ยะจุฮ	ดอนปู่ตา
จะละฮ	เข้า
ตะบะฮ	เบ็ด
มะนะฮ	ปอบ
ระนะ	คราด
กะจะฮ	ถ่าน
ตะละฮ	หวี
ตะเวะฮ	มีด
เวียะฮ	บาดทะยัก

3. ศัพท์ภาษาญอกเสียงยาวและหยุด ใช้สัญลักษณ์ “อ”

ภาษาญอก	ความหมายภาษาไทย
ตรีอ์	ควาย
ลืออ์	หมู
ปืออ์	น้อย
ออริอ์	ที่ตักปลา
กทืออ์	รักแร้
ชลืออ์	ชำเลื่อง
อินปืออ์	คว้น
เตาะปืออ์	ต่อจากนี้
ริอ์	บาน
วีอ์	งาน
ตืออูอ์	ติดไฟ
อูอ์	ไฟ

4. ศัพท์ภาษาญอกที่ออกเสียงขึ้นจมูก ใช้อักษร “ญ”

ภาษาญอก	ความหมายภาษาไทย
กะซ็ญ	งู
กา กร็ญ	ปลาหมอ
กาชะกัญ	ปลาตุก
ซังกัญ	ซี่เหล็ก

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
ตัจอินชัญ	ยางตก อาการคนจะตาย
ปัญ	ยิง

5. ศัพท์ภาษาทวยที่ออกเสียงหยุดข้างท้าย ใช้อักษร “-จ”

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
กัจ	เกี่ยว
บัจ	แกง
ปัจ	ฟัน
ชัจ	เนื้อ
ตัจ	ขาย
รัจ	เสียด
ตัจ	ไม่ไหว แยกแล้ว
ลัจ	คลอด
วัจ	กะเพ้อม
ชะโมจ	มด
โกรจ	ส้ม
โปจ	ถอน
กโมจ	ผี
โยจโยจ	ตักแตนตำข้าว
ระโตจ	สั้น

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
กันโซจ	แมลงต๋อย
งอจ	ดื่ม
ตอจ	เก็บ
ตุจ	ขโมย

6. ศัพทภาษาทวย ออกเสียง ล ช้างท่าย ใช้อักษร “-ล”

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
แกล	เล่น
กะตอล	หู
คะเนิล	ขนุน
อินเพิล	มะขาม
เคิล	ต๋น
ละเมิล	เมฆ
กะมอล	สาว
ตะกอล	เช่า
อินแกล	แต่ง
โง้ลโง้ล	ฝ้
เซ็ล	เสื่อ
ไปลกรील	ลูกผีฝ่วน
จะคัล	รู้จัก

ภาษาญูย	ความหมายภาษาไทย
ตะออล	ตัวต่อ(แมลง)
อาฮึล	ค้ำควา
แตล	จ๊กจั้น
ดาล	มาก
ปึล	ดอกไม้
รึล	ปล่อย
มาล	ของ
คยาล	ลม
ปะจูล	ไถ
ละฮูล	หลวม

7. ศัพท์ภาษาญูยที่ออกเสียง เออ พิเศษ (ออกเสียงปากกว้างกว่าปกติ) ใช้สัญลักษณ์ “เออ”

ภาษาญูย	ความหมายภาษาไทย
เจิง	ห้า
เคิง	ของ

8. คำศัพท์ภาษาญูยที่มี อึน อึง อึม นำหน้า กึ่งเสียง ให้ใส่กำกับไว้

ภาษาญูย	ความหมายภาษาไทย
อึนเพะ	แม่

ภาษาگوی	ความหมายภาษาไทย
อินเทียด	ลีน
อินไฟ	บั้งไฟ
อิงเกา	แมงป่อง
อิมเปด	มิด
อินแทร์	สาก
อินฟูอินทู	ลีนฟ้า

9. ศัพท์ภาษาگویเสียงทุ่มต่ำ ใช้สัญลักษณ์ไม้เอก “ ́ ”

ภาษาگوی	ความหมายภาษาไทย
ระนัด	สับปะรด

๑๘/๘/๒๕๖๑

ตาม อินซิก เกิด ครบ ๖๕.

อินซิก จุฑา จงแสง. คัด พื ตาม

อินซิก ชิน กาน กะไป ตั่ว

อินซิก ตาม อินซิก

อินซิก ไคร

ตาม อินซิก ปั้น ฮาล ขาง.

อินซิก ไร่ อินซิก ไร่ อินซิก

อินซิก อินซิก ซอน ลม

อินซิก ปั้น. จัน ๖๕๖

อินซิก ๖๕๖ ๖๕๖. ๖๕๖ ๖๕๖

อินซิก เกิด เชน ๖๕๖. ปั้น ตั่ว

กฏ ตาม อินซิก
เทระ คนาก

สสส. การสร้างเสริมสุขภาพ

กฤษฏี ตาฉฏฐ อี้นซีก เทระระ คณาก

1. รฐเดิม อี้นซีกโซด

รฐฉฐ เทระระ โม่โฮะ พิเก็ด ตะลาด พิเก็ด ฮั้บ พิเก็ด อี้นซีก กะณา จี กะณา เจา กรอ.

รฐโกะ ปีน แอ กะปะฮะ เจา วู้ อี้นซีก ฮั้บ. วู้ กรอ วิฮะ เจา จอฮะ มวน ซีน เนียง วู้ อี้นซีก ฮั้บ ตอ กอน ตอ เจา ตอ เจา กะเซด เพอะ ปีน เจา ชูย วู้ ร้อง ซีน เนียง ออน.

เซียงพีม วู้ พีม ลั้ง เทระระ เก็ด ปี พิว้เประอ เก็ดโมะ เลี้ยว เจา ตัจ. โม่เทระระ โตล พีม เจา ซัด ตังกอ จะเอง. เก็ด ลี แกบ เค็ง จะเอง. ปีน ตาฉฏฐ อี้นซีก แกบ กอฮะ ฮั้บ แอ จี ฉฐ ไต ลอธ มะกือ เก็ด ฮั้บ แกบ ตะแวง.

ฮั้บ แกบ ตะแวง ออบ เซอ เคิล ออมซิม วู้ ออน โพม เต็จ ฎ ดุย โปะ เตียะ ซือซือ รฐโกะ พิเก็ด มาล โปะ.

2. ซะมา วู้ อี้นซีก

รฐนัว เด็ง เก็ด ซะมา ตาฉฏฐ อี้นซีก ซะมา นาคนวน ฎ เปีย ซะมา.

ซะมา อี้นเพะเทา ลา นาคนวน. เก็ด รฐน มุย อี้นเพะเทา ลา นาคนวน. รฐน เปีย อี้นเพะเทา นุย ฮั้บวิเคะษ. รฐน ไป อี้นเพะเทา ลุรินทร์ คีลาฮั้บ. รฐน ปอน อี้นเพะเทา แดง อี้นตะ นัย. รฐน เซ็ง ปี สร้อย คีลาฮั้บ.

ซะมา อี้นเพะเทา เซ้ม นาคนวน. เก็ด รฐน มุย อี้นเพะเทา เซ้ม นาคนวน. รฐน เปีย อี้นเพะเทา ทุมมา ไชยภา. รฐน ไป

ปา พันธุ์ ทวีชาติ. ปี วงเดือน นาคนวล. ปี แสงมณี จันทอง.
ปี ไทยนิมิตร ทวีชาติ. รุน ปอน เอย จิตไส นาคนวล เอย
สุภภรณ์ ไชยภา.

รุเดิม กุยกะไป ตาญ อินซึก เกิด ครอบ น๊ะ. ครอบ
ดุง ตาญ อินซึก จูด จะเอง. คัน พิ ตาญ พิ เกิด อินซึก
จูด. อินเพะ ซอน กอน กะไป ดัวะ ยุง ซัดไต.

เวียด ตาญ อินซึก. อินเพะ ซันเต กอน ออน แม แอ
จะเอง. ตาญ ออน ไกร.

อินเพะเทา ปาย. ตาญ อินซึก ปีน ดาล ยาง. มุย อินซึกแกบ
เป็ย อินซึกระวี ไป อินซึกซำปัด ปอน อินซึกชะโรง เซ็ง
อินซึกชะใบ.

ยุง ซิง เกิด อินซึก. อินเพะเทา ซอน ออน จอฮ มวน
ซันเนียง. กุย ซันเนียง ปีน. จันเทริง ดิง แม เนียง ปิก
เนียง ยูล. ดิง แจม เนียง. เตาะ เนียง แจน. ปีน ลัวะ
จี ชาว เกิด เซน โชด. ปีน ดัวะ ตาญ อินซึก.

กุยดิง ตาญ อินซึก เทราะ คนาก. เกิด มะ แนน.

มุย ปา พันธุ์ ทวีชาติ ตาญ อินซึกระวี อินซึกแกบ เลอะ
มะกือ.

เป็ย ปา มี จันทอง ตาญ อินซึกระวี อินซึกแกบ อินซึกชะโรง
อินซึกซำปัด อินซึกชะนอบ.

ไป ปา ส้มย มะเค็ง ตาญ อินซึกชะโรง อินซึกชะใบ อินซึกระวี.

ปอน ปา แตง อินตะนัย ตาญ ปีน ครอบยาง.

เซ็ง ปา วงเดือน นาคนวล ตาญ ปีน ครอบยาง ตาญ
อินทรี๋ ปีน เน็ง.

ตะพึด ปี่ แสงมณี จันทอง ตาญ ปีน ครอบยาง ตาญ
อินเปิน เน็ง.

ตะโพล ปี่ ไทยนิมิตร ทวีชาติ ปีน ครอบยาง ตาญ ปีน
นะ อินทวี่๋.

ตะควล เอย เพ็ญ ทองภาพ ตาญ ปีน ครอบยาง.

ตะแคะฮ เอย อัมพร ไชยภา ตาญ ปีน ครอบยาง.

อินเจ็ด เอย จิตไส นาคนวล ตาญ เกิด ครอบยาง.

ซิบเอด เอย สุภาภรณ์ ไชยภา ตาญ เกิด ครอบยาง
ดิง ซัดซำปัด เน็ง.

ซิบซอง ปี่ ล้ออย ศีลาชัย ตาญ เกิด ครอบยาง.

3. มอล ตาญ อินซีก

มอล แพล โซด เกิด.

1) กองพึด ดัวะ แพล โซด ซาว แล่ว.

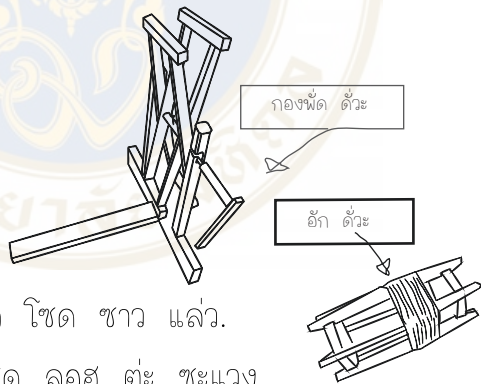
2) อัก ดัวะ แพล โซด ลอฮ ตะ สะแวง.

3) จำพ่องอัก มอล เซอ อัก แพล โซด ลอฮ ตะ สะแวง.

ออน แชนโซด พิ ออน ตะวัน กั้นท้ว.

4) สะแวง ดัวะ เซอ ตอฮ โซด.

5) โบก อะลวงเกาะ ดัวะ กะแวง โซด เซอ.

6) ระเบิด ดั้ง กะวาง โขด ออน คะมัญ.

7) ลวด ดั้ง ปะใจ แชนโขด ดั้ง ตาญ อินซีก.

มอล วัว คือ ตาญ อินซีก.

กะเยี่ย กอน ตะแนะฮ. ดั้ง แตะฮ โขด.

มอล ภู ลึง โขด เกิด.

1) ฝีม ดั้ง กั้นแตะฮ
แชนโขด ออน แจบ.

2) ตังกอ ดั้ง เคาะ
แชนโขด ซอฮ แชง.

3) ตะปน ดั้ง แตณ ออน ตังกอ ฮา.

4) กะโซย ดั้ง เซอ ลวด ตาญ อินซีก.

5) กะเซอ ดั้ง เซอ กะซำ มุล อินซีก.

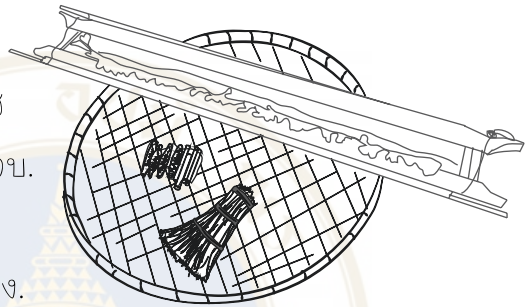
6) กะซำ ดั้ง มุล อินซีก ตาญ แล้ว.

7) ปลอฟรี ดั้ง มุล แชนโขด.

8) ทรัง ดั้ง แสะ แชนโขด เกิด เปีย บวน ภูนปลอ ภูนaying.

9) ซังเกยเซดโขด ดั้ง เซอ เตียะโดย เซดโขด.

10) เตียะโดย ดั้ง เซดโขด ออน แชนโขด กาลำ พิ ทะลี.

4. เวียด ซิน เนียง

ริฮ ลัวะ ดั้ง ซะมา อินเจิดเซิง ตะง ออน ลอฮ กั้นปี.
ตอจ กั้นปี โท่ง เน็ง กั้น เน็ง ดั้ง ลึง กั้นทัว. มะนี ตะง

ແອ ທອໂທ່ງ ລອຊ ຄຣູບ ທອກັນ ດ້ວ້ະ. ອອນ ລອຊ ອິນແທຣລ ແອ
ດ້ວ້ະ ເຖີລ ອິນເຈັດເຊິງ ຕະໄງ. ແຈະຮ ລອຊ ເກີດ ກອນ ເນື່ອງ.
ເຈດ ສະລາ ມວນ ແກດ ແກດ ແຈມ ກອນ ເນື່ອງ. ແຈມ ປິນ ປອນ
ຕະໄງ ບິກ ມູຍ. ແຈມ ເຖີນ ປອນ ຕະໄງ ບິກ ເປີຍ ໄປ. ແຈມ ເຖີນ
ປອນ ຕະໄງ ບິກປອນ. ເນື່ອງ ຟິດ ຈາ ມວນ ຈິ ເຖີນ ຕະໂຟລ ຕະໂວລ
ຕະໄງ. ເນື່ອງ ແຈນ ລິງ ທອຈ ເຮອ ສຳປຣະຮ ອອນ ຈອງ ລ້ວ້ະ.

ມາລ ສິນ ເນື່ອງ

ມູຍ ເຮື່ຍິງ ເຮອ ເນື່ອງ.

ເປີຍ ອິນຊິກ ປອກ ເຮື່ຍິງ ພິ ອອນ ອາຣ່ວຍ ກັບ ເນື່ອງ.

ໄປ ແຄວ່ງ ດ້ວ້ະ ດະ ເຮື່ຍິງ.

ປອນ ຍິງແຄວ່ງ ດ້ວ້ະ ເຮອ ເດີຍະ ພິ ອອນ ສະໂມຈ ສອຊ.

ເຊິງ ສະລາ ມວນ ດ້ວ້ະ ແຈມ ເນື່ອງ.

5. ສາວ ລ້ວ້ະ

ມາລ ສາວ ລ້ວ້ະ

ມູຍ ແດະຮ ສະມີ ດ້ວ້ະ ອອບ ເດີຍະ ກະເຕາ ສາວ ລ້ວ້ະ.

ເປີຍ ໂຟ່ງສາວ ດ້ວ້ະ ອິນເຖິງ ແຮນໂຮດ.

ໄປ ອາແວ້ ດ້ວ້ະ ສາວ ລ້ວ້ະ.

ປອນ ພ່ວມ ດ້ວ້ະ ອິນເຖິງ ແຮນໂຮດ ເຮອ.

ເຊິງ ຕະລອຈ ອູ້ ດ້ວ້ະ ຕີ່ສ ສາວ ລ້ວ້ະ.

ຕະພັດ ພູ້ ດ້ວ້ະ ຕີ່ສ ອູ້ ຕັ່ງເກາ ແດະຮ ສາວ ລ້ວ້ະ.

เวียด ซาว ลั๊วะ

มูย ออบ เตียะ ออน กะเตา พิ จะเลาะ.

เบ็ย ตะบัก ลั๊วะ เซอ แดะฮ.

ไป คะวี ลั๊วะ อั้นเทิง แชนโซด เซอ โฟ่งซาว.

ปอน อั้นเทิง แชนโซด ซาว เซอ พ่วม.

เซ็ง ซาว โตาน พะฮอม แอ แชนพีด แชนแกด.

6. แปล โซด

มาล แปล โซด

มูย อัก ดั๊วะ แปล โซด.

เบ็ย จำพ่องแปลโซด ดั๊วะ เซอ อัก.

ไป ซะแวง ดั๊วะ เซอ ตอฮ โซด.

เวียด แปล โซด

มูย แอ แชนโซด รอฮ ดั๊วะ เจา เซอ ซะแวง.

เบ็ย แปล ชูชู พะฮอม จะแงด จะแงด. แชนโซด พิ

ตะวัน กั้นท้าว.

7. วัว ตอฮ โซด

มาล วัว ตอฮ โซด

มูย กองพีด ดั๊วะ แปล โซด เก็ด ตอฮ.

เบ็ย ยี่งกองพีด ดั๊วะ ดะ.

ไป แชนโซด

ปอน ดาย ดั๊วะ ซัด กลา โซด.

เวียด วัว ตอฮ โซด

แปล แชนโซด ลอฮ ต๊ะ อัก เซอ กองพัด เขียว ดวง
ปิ่น มุย กลา. อินเจิด เปีย กลา ปิ่น มุย ตอฮ พัด. ตะโพล
ตะควล กลา ปิ่น มุย ตอฮ แกต.

วัว เก็ด กลา ออน แปล ลอฮ ลำเพอ.

8. รอฮ โซด

มาล รอฮ โซด

มุย แดะฮ ดัวะ เซอ เตี่ยะ.

เปีย เตี่ยะ ดัวะ รอฮ โซด.

ไป กะบุง ดัวะ กรอง เซอ เตี่ยะ รอฮ โซด.

ปอน ทางปรีด ดัวะ เซอ ตอฮ โซด รอฮ.

เวียด รอฮ โซด

มุย อินกรำ แชนโซด เซอ เตี่ยะ กะบุง. ออน เตี่ยะ
กะบุง มุด แชนโซด.

เปีย ออย เตี่ยะ กะเตา จะเลาะ เน็ง.

ไป แอ ทางปรีด เซอ ตอฮ โซด เซอ แดะฮ ออบ.

ปอน เลอะ แชนโซด ฮอฮ ต๊ะ แวง ออน เตี่ยะ มุด ทุ
แชนโซด. เซาะ แม ช่าว ละอี แอ ลอฮ ตะฮ แดะฮ

เซ็ง แอ แชนโซด เรียว เตี่ยะ ซิม ละอี.

ตะพัด ปัด แชนโซด ออน เทราะ เตี่ยะ.

ตะโพล กะชะ แชนโซด ออน พิ เคี่ยม กั้นท้าว.

ตะควล ตึง ชั้นเท่า ออน ชะเอ็ด.

9. เวียดนาม ลอฮ โซด

ซี ลอฮ โซด

มูย ซี ลิ่ง แคล่. เจา ฐุ เค็ลแคล่. แอ แลง แคล่ เจา
ออบ ออน ลอฮ เต็ยะลิ่ง.

เป็ย ซี กะเซา. ปั้น เจา ฐุ กั้นทรวง. กั้นทรวง ญู ลิ่ง เค็ล
ชะโนล นะ เค็ล ซำซา. แอ เจา ตับ อินกรำ เต็ยะ ตั๊วะ เป็ย
ไป ตะปือ ตรอง แอ เต็ยะ ซี กะเซา.

ไป ซี ตะแวง. ปั้น เจา ฐุ มะกือ. แอ มะกือ เจา ตับ
ออน ทะลี้. เซอ เต็ยะ แอ ฮับ อินซิก ชุบ ตึง ปุ. ออน ซะเอ็ด
ชุบ ตึง ชุบ ตึง ตะพัด ตะโพล ปุ. แอ จี ออบ ออน ซี ตะแวง
มู๊ด อินซิก.

ซี ญย โมไฮ ฐุเด็ม.

มูย ซี กะเซา.

เป็ย ซี ตะแวง.

ไป ซี ลิ่ง.

ปอน ซี แล.

เซ็ง ซี แซด.

ซี ดอก ค่ำ

มูย ซี ลิ่ง

เป็ย ซี กะเซา

ไป ซี เคว ซี แซด

ปอน ซี แล

เซิ่ง ซี ตะแวง

มาล ลอฮ ซี โซด

มูย ดะฮ

เป็ย ครุ่ฮ

ไป โค้มพีด

ปอน ซี

เซิ่ง ตะลอง อู๋

ตะพีด พู๋

ตะโพล เต็ยะ

เวียด ลอฮ โซด

มูย ออบ เต็ยะ ออน กะเตา.

เป็ย แอ โซด อีนคร่า เต็ยะ ออน มู๊ด แชนโซด.

ไป เต็ยะ กะเตา ซะอ้าซะอ้า เซอ ซี.

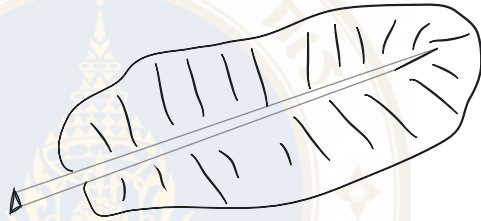
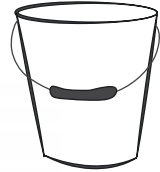
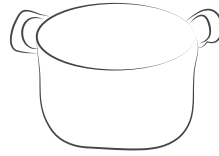
ปอน แอ โซด ที อีนกร่าเต็ยะ ซอฮ ปัด เต็ยะ ลอฮ.

เซิ่ง แอ โซด แซง เซอ ดะฮ ออบ.

ตะพีด ออน โซด งอจ ซี พิว เต็ยะ ละลั้ง.

ตะโพล แอ ลอฮ เรียว เต็ยะ. ปัด เต็ยะ ออน ซะเอ็ด.

ตะควล กะชะ โซด ตึง ปุ.

10. อีนซีก ดัวะ เปรอุ วี่อ อีนพัว นี

มูย ซัดไต เปรอุ วัว คริ่ง จำพะ แชน กะโฆจ.

เป็ย บุด เปร่อ ออน เน็ยก จุด.

ไป ซอฮ ดุง ตะไม เปร่อ แชน นู่เทา อินเพ่เทา.

ปอน บุน เทราระแทร โม่ไฮ จุด อินซึก จี วัต.

เซ็ง แชน ยะจู้ฮ เปร่อ ดะ แชน.

11. ฎย ตาญ อินซึก

ฎย อินเพ่เทาหู้ด เซ็ม นาคนวน วู้ อินซึก อินซึกกระวี
อินซึกชะโรง อินซึกแกบ อินเปิน อินซึกซาปัด อินซึกมุดฎ.

เป็ย อินเพ่เทาหู้ด ลา นาคนวน วู้ อินซึก ครอบบายง.

มอล ตาญ อินซึก

เก็ด เป็ย ตอ

ตอ ฎย เก็ด เป็ย ตะเจ็ล จอฮ เซอ กะแตะ เก็ด เป็ย ย็ง.

ตอ เป็ย เก็ด ย็ง ดะ ปอง กะแตะ เก็ด ปอน ย็ง.

ตออน ตาญ อินซึก

ฎย แปล โซด เซอ อัก.

เป็ย แอ โซด ล็ง อัก เจา แตะฮ เซอ กอน ตะแนะฮ
วู้ คื่อ.

ไป อินแตล แชนโซด เซอ ฟ็ม.

ปอน แอ คื่อ โซด เซอ ฟ็ม แล่ว เจา ปละ. เซด เต็ยะโดย.

เซ็ง แปล ล่วด ตั่วะ ตาญ อินซึก.

ตะพัด แอ ล่วด เจา เซอ กะโซย.

ตะโพล แตน ตะแปน ออน ฝีม ฮา.

ตะควล แอ กะโซย เจา ตาญ อิ่นซึก เกิด อิ่นซึก.

12. เวียด ตาญ อิ่นซึก รุเดิม เตะาะ รุนิ้ว.

มุย มาล ตาญ อิ่นซึก. รุเดิม ตาญ อิ่นซึก จอฮ ลัก
เซอ กะตะะ วัว กะเซอ เกิด ลัก นา ปรอ เปีย. มา ยิง
เปีย.

เปีย รุนิ้ว ตาญ อิ่นซึก. เกิด กะเซอ ปอน ยิง. ดะปอง
กะตะะ ตาญ ปีน เลย.

ไป ลี อิ่นซึก รุเดิม เกิด ลีแกบ มุยลี เกิด ปอน ตังกอ
นะ เซิง ตังกอ. ลี ซำปัด เกิด ลีตองเพาะ ลีทางโตง ลีปิล
กลองชะลา ลีโคมฮา ลีพันปลา ลีมัดกุด ลีชะใบ เกิด ลีจันหุง.
รุนิ้ว เกิด ปี. เดิง ลีแกบ ลีซำปัด ปี ปี.

กูย ตาญ อิ่นซึก ปี แชง.

มุย วัว กรอ.

เปีย อิ่นซึก โชด ทะไล.

ไป ซินเนียง กรอ.

ปอน กุย ดิง ตาญ เทา ซิม.

เซิง อิ่นซึก ตะลาด เกิด ตาล ลีัก ปีน.

การทอผ้าไหมชาวภูยกบ้านขึ้นาค

1. ประวัติผ้าไหม

ในสมัยก่อนช่วงแรกของการตั้งหมู่บ้านประมาณปี พ.ศ. 2438 ในหมู่บ้านยังไม่มีตลาด ไม่มีเสื้อผ้าสำเร็จรูป คนโบราณนุ่งผ้าดิบเป็นเครื่องนุ่งห่มซึ่งมีลักษณะเหมือนชุดที่ลูกหลานชาวจีนใส่ในพิธีงานศพ ซึ่งต้องเดินทางไปซื้อถึงตัวเมือง เช่น ตลาดในตำบล อำเภอ หรือจังหวัด การเดินทางไปตลาดจะมีความยากเนื่องจาก การคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่สะดวก ไม่มีรถโดยสารประจำทาง หรือไม่มีรถส่วนตัวเหมือนในสมัยนี้ ชาวภูยกจึงนิยมผลิตผ้าใช้เอง

สมัยนั้นก็มีการนำฝ้าย มาปลูกเองเพื่อผลิตเส้นด้ายสำหรับการทอผ้าใช้เอง แต่การผลิตเส้นฝ้ายมีกระบวนการหลายขั้นตอน แต่ไม่มีใครรู้ว่าไหมได้มาจากไหน มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในสมัยใด คุณยายสุรินทร์ ศิลาชัย (ปัจจุบันอายุ 78 ปี) ได้เล่าให้ฟังว่า ชาวภูยกมีการทอผ้าตั้งแต่วัยรุ่นปูย่า ตายาย และทำต่อ ๆ กันมา ต่อมา เกษตรตำบลได้มีการสนับสนุนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชน จึงมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน

สมัยก่อนมีโรงเรือนเลี้ยงตัวพันธุ์ไหม ที่เหมาะกับสภาพอากาศ ทำให้สามารถผลิตเส้นไหมสำหรับทอผ้าได้มากขึ้น มีชาวลาวมาชายพืมหอผ้าและชาวภูยก เป็นผู้ทำเขาพืมสำหรับเหยียบให้เป็นลายสีเหลี่ยมซ้อน ๆ กัน เรียกว่า ลายลูกแก้ว คือเป็นการเก็บลายให้สามารถเหยียบเขาพืม ทอให้เห็นลายตารางสีเหลี่ยมเชื่อมต่อกัน เป็นลายสวยงาม ทอเป็นผ้าสบ และตัดเป็นตัว แขน และคอ แล้วนำมาเย็บมือ

เป็นเสื้อ แล้วนำไปย้อมมะเกลือ เรียกว่าเสื้อย้อมมะเกลือ ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวกูย
ผ้าไหมย้อมมะเกลือเป็นสีดำธรรมชาติ เรียกว่า เสื้อย้อมมะเกลือ คือเสื้อผ้า
ลายลูกแก้วสีดำ มีความสวยงามและที่ย้อมเป็นสีดำนั้น เนื่องจากในอดีตยังไม่มี
ผงซักฟอก จึงใช้สีดำในการย้อมเพราะทำให้ไม่เปื้อนง่ายและใช้ได้นาน เมื่อย้อมสีดำ
ติดแล้วนำไปต้มหรืออบกับเครื่องหอมสมุนไพรโบราณ ใบอ้มหอม พืชที่มีกลิ่นเฉพาะ
ทำให้ผ้ามีกลิ่นหอม ติดทนนาน ส่วนการทำความสะดวกผ้าย้อมมะเกลือ จะใช้วิธีซัก
น้ำธรรมดาและตากเท่านั้น

2. ตระกูลผู้ทอผ้า

นางสุรินทร์ ศิลาชัย ซึ่งเป็นหลานยายลา นาคนวน คือคนที่ทอผ้าเป็น
ในสมัยนั้นและสอนลูกหลานทอผ้าสืบทอดกันมา ปัจจุบันยังมีผู้ที่สามารถสืบทอด
การทอผ้าอยู่ได้แก่

ตระกูลนาคนวน ที่เป็นทวดคุณยายสุรินทร์ ศิลาชัย เริ่มมาจากรุ่นทวด
คุณยายลา นาคนวน รุ่นยาย มีคุณยายนุช ทวีชาติ รุ่นลูก มีนางสุรินทร์ ศิลาชัย
ปัจจุบัน รุ่นหลาน มีนางแดง อินตะนัย มีนางสร้อย ศิลาชัย ลูกสะใภ้ของนางสุรินทร์ ศิลาชัย
ยังทออยู่

ตระกูลนาคนวน ที่เป็นคุณน้าวงเดือน นาคนวน เริ่มจากรุ่นทวด มีคุณย่า
ทวดเข้ม นาคนวน รุ่นย่า มีนางทุมมา ไชยภา และรุ่นลูก มีนางพันธ์ ทวีชาติ ยังทออยู่
นางวงเดือน นาคนวน ไม่ทอแล้ว แต่ทอเสื้อแทน นางแสงมณี จันทอง ยังทออยู่
นางไทยนิมิตร ทวีชาติ ยังทออยู่ และรุ่นหลาน มีนางจิตใส นาคนวน ลูกของนางวงเดือน
นาคนวน ยังทออยู่ นางสุภาภรณ์ ไชยภา ยังมีดหมี่อยู่

จากการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าว่า ผู้หญิงสมัยก่อนจะทอผ้าเป็น
ทุกหลังคาเรือน เพราะว่สมัยก่อนไม่มีเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเริ่มจากการปลูกฝ้าย นำลูก
ที่สุกแตกออกเป็นเหมือนสำลี นำมาปั่นให้เป็นเส้น จากเส้นใหญ่จนกลายเป็นเส้นเล็ก
เพื่อทอ แต่กว่าจะได้เส้นฝ้ายมาทอก็ใช้เวลาานาน จึงไม่นิยมทอผ้าฝ้าย แต่ปัจจุบันยังม
ีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอยู่

การทอผ้า ถือเป็นวิชาที่แม่จะต้องสอนลูกสาวในบ้านให้ทำเป็น ก่อนจะออกเรือนหรือมีครอบครัว แต่ยายผู้ให้ข้อมูล เล่าว่า ทวดซึ่งเป็นแม่ของยายจะไม่ให้ลูกเข้าใกล้อุปกรณ์การทอผ้าเลย จะหวง กลัวทำเสีย เช่น กลัวเส้นไหมพันกัน เส้นไหมขาด ใส่ฟืมไม่ถูกช่องบ้าง ซึ่งจะทำให้ทอออกมาดูไม่สวยงาม เป็นรูโหว่บ้าง เส้นไม่ขึ้นลง เป็นปกติบ้าง แต่คนที่ทำเป็นคือคนที่คอยสังเกตเท่านั้น เพราะจะไม่มีการสอนเป็นรายคน แต่จะให้ลูกหลานเรียนรู้ด้วยตนเอง

นางวงเดือน นาคนวน เล่าว่า ยายเข้ม นาคนวน ซึ่งเป็นยายของนางวงเดือน ได้เป็นคนทอผ้าในสมัยนั้นและสอนลูกหลานไว้ ตั้งแต่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจนได้เส้นไหมมาไว้ทอผ้า และการทอผ้ามีทั้งการทอผ้าถุงลายหางกระรอก ผ้าสไบลายลูกแก้ว ผ้าขาวม้า (สไบ) ผ้าโสร่ง ผ้าลายมัดหมี่ ซึ่งมีวิธีการก่อนทอคล้าย ๆ กัน เริ่มจากเอาเส้นไหมที่ได้จากการเลี้ยง สาวออกจากรังไหม มาเป็นเส้นๆ และไปปั่นใส่เครื่องปั่นใจไหม คือที่หมุน ๆ ให้เส้นไหมเป็นใจ เพื่อให้ง่ายต่อการมาพอก นำเส้นไหมที่ได้จากรังไหมมาต้มเพื่อให้เมือกที่มีลักษณะลื่น ๆ ออกให้หมดก่อน นำไปกระตุกให้แห้งแล้วตาก และนำมาปั่นใส่อ่อก ใส่หลอด เพราะจะทำให้เส้นไหมไม่พันกัน แต่จะเรียงเป็นเส้น ๆ สามารถปั่นออกอย่างง่าย ในชุมชนยังมีผู้ที่เคยทอผ้า และยังคงมีชีวิตอยู่ ดังนี้

1) นางพันธ์ ทวีชาติ อายุ 78 ปี มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก (ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

2) นางมี จันทอง อายุ 74 ปี มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

3) นางสมัย มะเค็ง มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

4) นางแดง อินตะนัย มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

5) นางจิตใต้ นาคนวน มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าลายมัดหมี่

6) นางวงเดือน นาคนวล มีความสามารถทอผ้าไหม ลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

7) นางสุภาภรณ์ ไชยภา มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม การมัดผ้าไหมมัดหมี่

8) นางเพ็ญ ทองภาพ มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

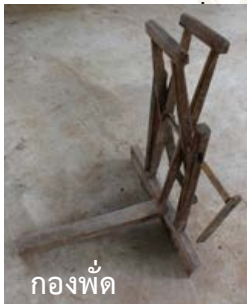
9) นางอัมพร ไชยภา มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายลูกแก้ว ลายหางกระรอก ผ้าสบไผ่ และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

10) นางไทยนิมิต ทวีชาติ มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก ลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

11) นางแสงมณี จันทอง มีความสามารถด้านการทอผ้าลายหางกระรอก ผ้าลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

12) นางสาวร้อย ศิลาชัย มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

3. อุปกรณ์ทอผ้า

กองฟัด

จำพ่องอ๊ก

ชะแวง

ลั่วด

อ๊ก

ระฮัด

1) กองตัด คืออุปกรณ์ที่ปั่นเส้นไหมดิบหรือไหมที่สาวเสร็จใหม่ ๆ แล้วทำเป็นใจ เพื่อให้ง่ายต่อการฟอกและปั่นใส่อঙ্ เก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

2) อঙ্ ใช้สำหรับปั่นไหมออกจากใจให้เส้นออกมาต่อกันเป็นหนึ่งเส้นยาวๆ โดยเอาอঙ্ไปใส่ จำฟองอঙ্ ที่ใส่อঙ্ให้อยู่ในแนวนอนสามารถปั่นไหมออกจากกองเก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

3) จำฟองอঙ্ ที่ใส่อঙ্เพื่อหมุนปั่นไหมให้เรียงกัน ไม่พันกัน เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

4) ชะแวง สำหรับใส่เส้นไหมที่เป็นใจและหมุนให้เส้นไหมออกจากใจไหมใส่อঙ্ เก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

5) โบก ไม้ไผ่ที่ตัดประมาณ 30 เซนติเมตร ที่ใส่เส้นไหมปั่นผ่านระฮัด เพื่อให้เส้นไหมตึง ปั่นไหมให้เส้นไหมสวย กระชับ เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

6) ระฮัด หรือเรียกว่า หลา สำหรับปั่นไหมจากอঙ্ใส่หลอด โดยใช้ระฮัดปั่นหมุนลงหลอด เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

7) ลวด หลอดใส่เส้นไหม ทำจากต้นตะลอมแพ อยู่ในป่า หรือจากก้านต้นลิ้นฟ้า เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

อุปกรณ์ทำเครื่องไหมทอผ้า

กอน ตะแนะฮ หรือหลักสำหรับทำเครื่องไหม จะมีลักษณะเป็นไม้ที่มีหลักสองฝั่ง ความกว้างของหลักทำเครื่องไหม เลือกตามความยาวผ้าที่เราต้องการ หลักมีความกว้างประมาณ 2 หลา การทำเครื่องคือการเอาเส้นไหมสองเส้นหรือสี่เส้นก็ได้วางลงให้ได้ตามจำนวนพิมที่เราจะใช้ และใส่สี่และลายตามที่เราต้องการในเครื่องด้านยาว โดยใช้เส้นไหมที่เราปั่นใส่อঙ্ไว้เรียบร้อยแล้วมาดึงออกจากอঙ্และลงหลักทำเครื่องทอผ้าตามความยาวที่ต้องการ เก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

อุปกรณ์ที่อยู่ในเครื่องไหม

1) พิม สำหรับทอผ้า มีขนาดพิม หลายขนาด

พิม มี ขนาด 16 หลบ ขนาด 20 หลบ ขนาด 21 หลบ ขนาด

23 หลบ ขนาด 25 หลบ

ขนาด ฟืม 16 ใช้ไหม 16 โพลน (ไหม 1 โพลน = 10 ปนาย 1 ปนาย = 8 เส้น)
(เส้นไหม 8 เส้นใส่ฟืมได้ 4 ช่องฟืม 1 ช่อง ใช้ไหม 2 เส้น)

ฟืมขนาดไหนใช้เส้นไหมตามขนาดฟืม เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

2) ตะแบน คือที่เหยียบให้ฟืมเปิดออก

3) ตั้งกอ คือ เขาฟืม ใส่เส้นไหมเหยียบเป็นลาย

4) กะโซย คือกระสวยที่ใส่หลอดเส้นไหมที่ปั่นแล้ว เพื่อใช้สอดในช่องทอ
ระหว่างเหยียบฟืม ไปมา เก็บไว้ในที่ร่ม

5) กะเซอ ก็ทอผ้า ที่ใส่ไม้กะชำ เก็บไว้ในที่ร่ม

6) กะชำ คือไม้สำหรับม้วนผ้าที่ทอเสร็จแล้ว ได้ 1 - 2 ฟุตม้วนไว้จนกว่าจะ
ทอเสร็จ เก็บไว้ในที่ร่ม

7) ปลอพริ คือไม้หัวทูกที่ใช้สำหรับพันเส้นไหมที่ทำเครื่องเสร็จแล้ว เพื่อพัน
เส้นเอาไว้มาต่อใส่ฟืม เก็บไว้ในที่ร่ม

8) ทรัง ใช้สำหรับแยกเส้นไหมให้ตรงและแยกกันข้างบนข้างล่างเสมอเท่ากัน
เก็บไว้ในที่ร่ม

9) ชังเกยเซตโซต หวีนี้ข้าวสำหรับหวีเส้นไหมให้อาเวลาเหยียบขึ้นลงและ
ทำให้ไหมไม่พันกันหรือติดกัน เก็บไว้ในที่ร่ม

10) เตียะโดย น้ำข้าวที่หุงแล้วเจดน้ำใช้สำหรับชุบและหวีเส้นไหม เหมือน
น้ำแป้งมัน ให้เส้นไหมมีความคงทน และไม่ติดพันกัน แซ่ตุ๋เย้นไว้จะได้ใช้ได้นาน

4. การเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมมีวงจรชีวิตดังนี้

1) นำรังไหมที่ตัวหนอนทำรังจนเป็น
ตัวดักแต่มาไว้ 15 วัน มีตัวผีเสื้อออกไขรวมกัน
ไว้ทั้งตัวผู้ ตัวเมีย ประมาณ 12 ชั่วโมง
แยกตัวออกจากกัน เพื่อให้ตัวเมียออกไข่

2) 15 วันต่อมาฟัก รวมเป็น 1 เดือน

3) 4 วันต่อมาป้อนใบหม่อนบ่อยๆ จนตัวหนอนนอน ตัวหนอนจะกินและนอน 4 ครั้ง ครั้งละ 4 วัน รวมเป็นเวลา 1 เดือนครึ่ง ก็จะแก่ ตัวหนอนจะโตเต็มที่ และกินใบหม่อนอีก 7 - 8 วัน รวมเกือบจะ 2 เดือน ก็จะแก่จัด เป็นตัวสีเหลือง และเอาไปใส่กระดังใส่รังไหม หรือ ซ้ำประย คือไม้ที่มีตรวมกันไว้ใส่ตัวหนอน เพื่อให้ตัวหนอนทำรังได้เต็มที่และได้ปริมาณที่มาก พอสาวแล้วได้เส้นไหมที่ยาว

อุปกรณ์การเลี้ยงไหม

- 1) กระดังใส่ตัวไหม
- 2) ผ้าคลุมกระดัง
ไม่ให้แมลงวันกัดตัวหนอน
- 3) ขาดั้งชั้นวางกระดัง
- 4) ขาของชั้นวางกระดัง
จะใส่น้ำไว้ เพื่อไม่ให้ไหมคั้น
- 5) ใบหม่อน ไว้ป้อนให้ตัวไหมกิน

5. การสาวไหม

อุปกรณ์สาวไหม

- 1) หม้อน้ำข้าวเหนียว
- 2) โครงใส่เส้นไหมสำหรับสาวไหม
- 3) ทัพพี
- 4) ตะกร้าสำหรับใส่เส้นไหมที่สาวแล้ว
- 5) ฟืน
- 6) เตาสามเส้า

ขั้นตอนการสาวไหม

1) ต้มน้ำให้เดือดที่อุณหภูมิพอดี ถ้าเดือดมากจะทำให้เส้นไหมที่สาวออกมาเป็นปมเป็นตุ่มติดมาด้วย เนื่องจากรังไหมเปียกเกินไป

- 2) ใส่รังไหมทำความสะอาดรังไหม ไม่ให้มีเศษดิน ใบไม้ หรือหญ้าติด
- 3) คนรังไหม เพื่อให้มีเส้นไหมออกมา
- 4) ดึงเส้นไหมมาใส่กระบุง
- 5) ดึงเส้นไหมตามขนาดที่อยากได้ ถ้าอยากได้เส้นเล็ก สาวเส้นใหญ่ออกส่วนหนึ่งแล้วเก็บรังไว้สาวอีกที

6. การรวักไหม

อุปกรณ์รวักไหม

- 1) ที่สำหรับปั่นไหมออกจากใจไหม
- 2) ที่ใส่อ๊ก
- 3) ที่ใส่เส้นไหม

วิธีการรวักไหม

- 1) เอาเส้นไหมที่ฟอกแล้วบิดหมาด ๆ และนำไปกระตุกให้แห้ง เพื่อให้เส้นไหมเรียงกัน แล้วตากแดดให้แห้ง นำมาใส่ชะแวง และกวักใส่อ๊ก เรียกว่า แปลโซด
- 2) การปั่นไหม ต้องใจเย็น ๆ จะทำให้เส้นไหมไม่พันกัน

7. การทำใจไหม

อุปกรณ์ทำใจไหม

- 1) ที่ปั่นเส้นไหมเป็นแบบสี่ทิศตัดกันเป็นวงกลมสี่เหลี่ยม
- 2) ขาดั่งกองพัด
- 3) เส้นไหมที่สาวแล้วปั่นใส่อ๊กไว้
- 4) ด้ายสำหรับมัดแยกเส้นไหมให้เรียงกัน

วิธีการทำใจไหม

ปั่นเส้นออกจากอ๊กใส่กองพัดสี่รอบต่อ 1 กล้า แล้วมัดเป็นกล้าๆ ไว้ เพราะจะทำให้ปั่นออกง่าย เมื่อเราเอาไปฟอกกับน้ำเดือดแล้วเส้นเมือกจะทำให้เส้นไหมพันกัน แต่การทำกล้าไว้ ทำให้เส้นไหมเรียงกันและปั่นออกง่าย (12 กล้า เท่ากับ 1 ใจ (ใหญ่) 7-8 กล้า เท่ากับ 1 ใจ (เล็ก))

8. การฟอกไหม

อุปกรณ์ฟอกไหม

- 1) หม้อใส่น้ำ
- 2) น้ำ สำหรับฟอกไหม
- 3) ต่าง ในอดีตทำผงด่างใช้เองโดยใช้ขี้เถ้าจากการเผาต้นขี้เหล็ก แล้วนำมากรองด้วยผ้าเอาน้ำใส ๆ มาฟอก
- 4) ก้านกล้วย ใสใจไหมสำหรับฟอก

วิธีการฟอกไหม

- 1) แช่เส้นไหมในน้ำต่าง ให้น้ำต่างซึมเข้าเส้นไหมให้ทั่ว
- 2) ต้มน้ำให้เดือดพอดี
- 3) เอาก้านกล้วยที่ใสใจไหมลงหม้อต้ม
- 4) ยกไหมขึ้นลง ให้น้ำซึมเข้าเส้นไหม จับดูว่าเมื่อกออกจากไหมหมดหรือยัง

แล้วยกหม้อลง

- 5) เอาเส้นไหมไปล้างน้ำให้สะอาด
- 6) ปิดน้ำออกจากเส้นไหม
- 7) กระทบเส้นไหมไม่ให้เส้นไหมติดกัน
- 8) เอาเส้นไหมไปตากลมให้แห้ง

9. การย้อมไหม

สีย้อมไหมสมัยก่อน

1) สีเหลืองเข้ ได้จากต้นเข้ เอาต้นเข้ที่แก่มาต้มจนเดือด หลาย ๆ ครั้งจนเป็นสีเหลือง แล้วนำมาผสมกับใบส้ม ลักษณะคล้ายใบตะมุขุ ต้มและใส่เส้นไหม จะได้สีเหลืองเข้

2) สีแดงครั้ง ได้จากตัวครั้ง เอามาตำและแช่น้ำไว้ 2 – 3 คืน แล้วเอามากรอง เอาน้ำมาต้มใส่ใบส้ม และใส่เส้นไหม จะได้สีแดงครั้ง

3) สีดำ เอามะเกลือที่แก่พอมียาง มาตำแล้วจุ่มผ้า หรือเส้นไหม ตากแดด แล้วจุ่ม 7 – 8 แดด จะได้สีดำ

สีย้อมผ้าสมัยก่อน

- 1) สีแดง
- 2) สีดำ
- 3) สีเหลือง
- 4) สีม่วง
- 5) สีเขียว

สีย้อมผ้าเคมี

- 1) สีเหลือง
- 2) สีแดง
- 3) สีเขียว
- 4) สีม่วง
- 5) สีดำ

อุปกรณ์ย้อมผ้า

- 1) หม้อ
- 2) ถังน้ำ
- 3) กาละมัง
- 4) สี
- 5) ฟืน
- 6) เตา
- 7) น้ำ
- 8) ก้านกล้วย

ขั้นตอนการย้อม

- 1) ต้มน้ำให้เดือด
- 2) เอาไหมมาแช่น้ำ ให้น้ำซึมเข้าเส้นไหม
- 3) ใส่สีลงไป

- 4) เอาเส้นไหมที่แช่ไว้ขึ้นมาบิดน้ำออก
- 5) เอาไหมลงไปต้มในหม้อ
- 6) ให้สีซึมเข้าเส้นไหมจนน้ำใส
- 7) เอาเส้นไหมออกมาล้างน้ำ แล้วบิดน้ำออก
- 8) กระทบเส้นไหมแล้วเอาไปตากแดด

10. การใช้ประโยชน์จากผ้าไหม

ในสมัยก่อนชาวภูยกูยนิยมทอผ้าได้ใช้ในชีวิตประจำวันและพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ใช้ในงานแต่งงาน สำหรับไหว้ปู่ ย่า (ฝ่ายเจ้าบ่าว) และไหว้ผีบรรพบุรุษ
- 2) งานบวช ให้นำใส่ในงานบวช
- 3) งานขึ้นบ้านใหม่ ใช้สำหรับเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ
- 4) งานบุญประเพณีที่วัด ชาวภูยกูยใช้สวมใส่ไปวัด
- 5) พิธีเซ่นปู่ตา เดือน 3 และเดือน 6 ใช้ไหว้ผี เทวดา เพื่อให้คุ้มครองหมู่บ้าน

11. การทอผ้า

1) ยายเซ็ม นาคนวน (ผู้ทอผ้าเป็นรุ่นแรกของหมู่บ้าน) สามารถทอผ้าได้ ได้แก่ ผ้าลายทางกระรอก ผ้าลายลูกแก้ว ผ้าสะโหร่ง ผ้ามัดหมี่ ผ้าลายอื่น ๆ ผ้าหัวขึ้น

2) ยายทวดลา นาคนวน (ผู้ทอผ้าเป็นรุ่นแรกของหมู่บ้าน) สามารถทอผ้าได้ทุกประเภท

อุปกรณ์ทอผ้า

อุปกรณ์ทอผ้า มี 2 ประเภท คือ
 กี่ทอผ้าประเภทที่ 1 มีตอไม้ 2 ตอ ต้องฝังไว้ในดิน ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ และกี่ทอผ้าประเภทที่ 2 เป็นกี่ทอผ้าสำเร็จรูป มี 4 ขาวางไว้บนดิน สามารถเคลื่อนที่ได้

ขั้นตอนการทอผ้า

- 1) ปั่นไหมใส่อัก
- 2) เอาเส้นไหมในอักมาต่อทำเครือ
- 3) ต่อเส้นไหมใส่ฟืม
- 4) เอาเครือไหมที่ใส่ฟืมแล้วมาทางออก แล้วเอาหัวจุ่มน้ำข้าวแล้วหวีเส้นไหม
- 5) ปั่นเส้นไหมใส่หลอดสำหรับทอ
- 6) เอาหลอดด้ายมาใส่กระสวย
- 7) เขี่ยปมไม้ข้างล่างที่ต่อกับเขาฟืม ให้เขาฟืมเปิดออก
- 8) เอากระสวยสอดเข้าตรงกลางฟืม แล้วทอเป็นผ้า

12. การเปลี่ยนแปลงเรื่องทอผ้าจากอดีตถึงปัจจุบัน

- 1) อุปกรณ์ทอผ้า ในอดีตชาวภูยกู้ใช้กี่ประเภทปักดิน มีหลัก 2 หลัก ปักดิน ทั้ง 2 หลัก แต่ปัจจุบันใช้กี่ประเภท 4 ขา วางบนดิน แล้วสามารถทอได้เลย
- 2) ลายผ้า ในอดีตมีลายลูกแก้วอยู่ลายเดียว แต่มี 4 เขาฟืม (ลายเล็ก) และ 5 เขาฟืม (ลายใหญ่)
- 3) ลายมัดหมี่ มีลายตะขอ, ลายก้านมะพร้าว, ลายดอกลูกหมาก, ลายถั่ว, ลายพันปลา, ลายตาราง ลายผ้าสะไบ มีลายปลาไหล ปัจจุบัน นิยมทอผ้าลายลูกแก้ว ส่วนลายมัดหมี่ไม่นิยมทอ เนื่องจากมีหลายขั้นตอน และทำยากกว่าลายลูกแก้ว

สาเหตุที่ทำให้คนทอผ้าน้อยลง

- 1) ทอยาก มีขั้นตอนเยอะ
- 2) ผ้าไหม มีราคาแพง
- 3) วิธีการเลี้ยงไหมยาก
- 4) คนที่ทอเป็นมีอายุมากแล้ว
- 5) ผ้าที่ตลาดมีมาก หาซื้อได้ง่าย

คณะผู้จัดทำ

1. นางสาวแสงมณี จันทอง
2. นางสาวทวิพร นาคนวน
3. นางสาวสร้อย ศิลาชัย
4. นางรัชณีพร ทวีชาติ
5. นางสาวสมพงษ์ ทวีชาติ
6. นางมี จันทอง
7. นางสาวประสพโชค นาคนวน
8. นางทองวิไลย์ อินตะนัย
9. นางดวงเดือน ทองกล้า
10. นางสาวสิตาวรรณ ไชยภา
11. นางนวน บัวบาน
12. นางสาวสลาม พันโนฤทธิ์
13. นางสาวสุรินทร์ ศิลาชัย
14. นางลัดดาวัลย์ ชัยวิเศษ
15. นางทองลา ไชยภา
16. นางจิตไส นาคนวน
17. นางสาวสำริจ ทวีชาติ
18. นางไทยนิมิตร ทวีชาติ
19. นางปัทมมา ชัยวิเศษ

ปราชญ์ผู้ให้ข้อมูล

1. นางวงเดือน นาคนวน
2. นางไทยนิมิตร ทวีชาติ
3. นางสาวแสงมณี จันทอง
4. นางสาวสุรินทร์ ศิลาชัย
5. นางแดง อินตะนัย